

Ćwiczenie 3

Temat ćwiczenia: Pomiar absorpcji w celu wyznaczenia stężenia roztworu

1. Wstęp

Absorbancja, nazywana również gęstością optyczną lub ekstynkcją, jest współczynnikiem absorpcji (pochłaniania) światła, stosowanym w spektrofotometrii do oznaczania stężenia substancji w roztworze. Absorbancja jest funkcją liczby cząsteczek absorbujących promieniowanie, znajdujących się na drodze promienia świetlnego, jest więc wprost proporcjonalna do stężenia roztworu.

Prawem opisującym absorbancję jest prawo Lamberta-Beera, które wiąże pochłanianie promieniowania z ilością (stężeniem) cząstek absorbujących w danej substancji. Według niego, równoległa wiązka promieniowania monochromatycznego ulega osłabieniu przy przejściu przez roztwór substancji absorbującej o współczynniku absorpcji ε i stężeniu c , zgodnie ze wzorem:

$$I = I_0 \cdot e^{-\varepsilon \cdot c \cdot d} \quad (1)$$

gdzie I_0 jest natężeniem promieniowania padającego na ośrodek absorbujący, I oznacza natężenie promieniowania po przejściu przez ten ośrodek, ε jest współczynnikiem absorpcji wyrażonym w $\text{m}^2 \cdot \text{mol}^{-1}$, c oznacza stężenie ośrodka (roztworu) absorbującego wyrażone w $\text{mol} \cdot \text{m}^{-3}$, natomiast d jest długością drogi optycznej.

Prawo Lamberta-Beera opisujące absorbancję zapisuje się w postaci:

$$A = \varepsilon \cdot c \cdot d \quad (2)$$

Prawo to nie ma uniwersalnego charakteru (odstępstwa od niego spowodowane są występowaniem oddziaływań międzycząsteczkowych w roztworach). Jeżeli roztwór badanej substancji spełnia prawo Lamberta-Beera, to zależność $A(c)$ jest liniowa dla określonej, ustalonej długości λ fali promieniowania elektromagnetycznego.

W praktyce eksperymentalnej badanie widm absorpcyjnych sprowadza się zazwyczaj do wyznaczenia natężenia i długości fali promieniowania oddziałującego z ośrodkiem. Ilość zaabsorbowanego promieniowania określamy podając jedną z następujących wielkości:

- transmisja, transmitancja $T = I/I_0$ (może być wyrażona w procentach),
- absorpcja $(I_0 - I)/I_0$ (może być wyrażona w procentach),
- absorbancja (ekstynkcja, gęstość optyczna) $A = \log(I_0/I)$.

Celem ćwiczenia jest zbadanie zależności $A_{\lambda}(c)$ poprzez pomiar absorbancji roztworów o różnym stężeniu.

2. Przygotowanie do ćwiczenia

W ramach przygotowania do ćwiczenia należy zapoznać się z:

- zasadą działania spektrografu,
- instrukcją obsługi oprogramowania spektrografu – Spectra Suite.
- Prawem Lamberta-Beera
- definicją absorbancji, mola i stężenia molowego.

3. Przebieg ćwiczenia

Do wykonania ćwiczenia przygotowanych jest 5 kuwet z próbkami roztworu:

- woda destylowana (próbka referencyjna)
- roztwór CuSO_4 o stężeniu 0.001 mola/dm^3
- roztwór CuSO_4 o stężeniu 0.002 mola/dm^3
- roztwór CuSO_4 o stężeniu 0.005 mola/dm^3
- roztwór CuSO_4 o stężeniu $X \text{ mola/dm}^3$

Układ pomiarowy składa się ze źródła światła (żarówka) umiejscowionego w obudowie zawierającej uchwyt (kasetę) kuwet pomiarowych, spektrografu firmy Ocean Optics USB650, światłowodu, komputera PC z zainstalowanym oprogramowaniem Spectra Suite.

Jeden koniec światłowodu należy podłączyć do złączki na spektrografie, a drugi do złączki zamocowanej przy wielofunkcyjnym źródle światła. Spektrograf należy podłączyć do komputera PC za pomocą przewodu USB. Następnie uruchomić program Spectra Suite i sprawdzić, czy w oknie programu widać sygnał ze spektrografu. Umieścić w przeznaczonym do tego miejscu w uniwersalnym źródle światła kuwetę z wodą destylowaną (kuweta referencyjna). Włączyć żarówkę wciskając odpowiedni przycisk. Ustawić czas integracji w ten sposób aby maksymalne natężenie światła mieściło się w zakresie od 3500 do 4000. Wyłączyć źródło światła i zarejestrować prąd ciemny i widmo tła sensora CCD w spektrografie. Włączyć ponownie żarówkę i odczytać wartość natężenia światła dla trzech długości fali (np. dla 600, 650 i 700 nm). Pomiar powtórzyć dla wszystkich stężeń badanego roztworu. Zapisać zmierzone charakterystyki widmowe.

UWAGA! Nie zmieniać raz wybranego czasu integracji.

Należy starać się aby umieszczać kolejne kuwety w tym samym położeniu.

4. Zadania do opracowania w sprawozdaniu z ćwiczenia

- Sporządzić wykres $I_\lambda(c)$ dla trzech długości fali dla trzech badanych roztworów o znanym stężeniu i wody destylowanej.
- Sporządzić wykres $A_\lambda(c)$ dla trzech wybranych długości fali promieniowania dla trzech roztworów o znanym stężeniu. Absorbancję (A_λ) oblicza się za pomocą wzoru:

$$A_\lambda = -\log_{10} \left(\frac{S_\lambda - D_\lambda}{R_\lambda - D_\lambda} \right) \quad (3)$$

gdzie S_λ oznacza intensywność światła przechodzącego przez próbkę przy długości fali λ , D_λ jest intensywnością widma tła przy długości fali λ , natomiast R_λ oznacza referencyjną intensywność promieniowania przy długości fali λ .

- Do zmierzonych punktów pomiarowych trzech zależności $A_\lambda = f(c)$ wyznaczyć proste wzorcowe (korzystając z regresji liniowej metodą najmniejszych kwadratów).
- Wykorzystując zmierzoną wartość absorbancji dla czwartego roztworu wyznaczyć jego stężenie z dopasowanej prostej dla każdej rozważanej długości fali.

Dodatkowo w sprawozdaniu powinien znaleźć się rysunek układu doświadczalnego. Regresję liniową można wykonać z wykorzystaniem aparatu matematycznego lub używając odpowiednich programów komputerowych, przy czym w sprawozdaniu należy opisać wykorzystany program i użytą metodę oraz podać wzór końcowy z jakiego korzystano. Na podstawie wykonanego ćwiczenia w sprawozdaniu zamieścić wnioski, spostrzeżenia i uwagi.